

मागासवर्गीयांचे आरक्षण धोक्यात

भारतीय संवीधानामध्ये मुलभूत हक्क देण्यासाठी आणि समाजात प्रस्थापित करण्यासाठी सार्वजनिक सेवा योजनाच्या बाबी महाराष्ट्र समाज संघी मिळाली यासाठी संवीधान निर्मात्यांने आरक्षणाची तरतुद केली. यासाठी घटनेचे कलम १८, १९, २१, ३३५, ४६, ४७, असे महत्वाचे कलमाची तरतुद संवीधानामध्ये करण्यात येऊन, अनुसुधीत जाती आणि अनुसुधीत जाती तथा इतर मागासवर्गीय आणि भटके विमुक्त यांसारख्या वर्दीत घटकांना आरक्षणावे लाभ देऊन, नुस्खा ब्रकाहामध्ये आणाऱ्यासाठी त्वाचे जिवनमान उंचवण्यासाठी तसेच समाजातील लसेच वेगवेगळ्या समाजातील प्रतिनिधीत्व देऊन शासन प्रशासनाच्या निर्णय प्रक्रियेसध्ये त्याचा सहभाग झासावा. या उद्देशाने आरक्षणावे तसेच भारतीय संवीधानाने सिक्कारले, आरक्षणाचे महत्व पठवून देलाना छक्रपती शाहु महाराज यांनी १९०२ राती, दोन घोड्याचे उदाहरण केला हे पठवून संगितले होसे की, राव रामाज घटकोंचा सहभाग नोंदवासाचा असेल तर आरक्षण आवश्यक आहे. त्या शिवाय पर्याय नाही.

गेले ६६ रुपी आम्ही वर्घांनो आहेत की, कायद्याचे किस काहुन घटनेच्या कलम १८ च्या वेगवेगळ्या प्रकारे अर्ध काढेयात येतात आणि आरक्षणाच्या तसेचीला नारवार सर्वांच्या न्यायालयामध्ये आकाळ दिले जाते. आणि मागासवर्गीयांचे आरक्षण शोखण्याचा प्रबल न्यायालयाच्या मार्फत केला जातो. सरकार त्वानंतर सहानुभूतीने सामाजिक न्याय देण्याच्या दृष्टीने घटना दुरुस्ती करून, फरल आरक्षण बहाल करण्याचे प्रयत्न करीत असते. एक गोष्ट निश्चीतपणे दिसून येते ती घटणेमध्ये जवळपास ३९५ कलमे आहेत परंतु सर्वांना वारू भडीमार कलम १८ या आरक्षणाच्या तरतुदीचर होत असतो, यालाच कालादयाचे किस काढणे असे नहणतात.

कायद्याचे किस काढणे चालू

हे कलम गेल्या ६८. उर्णा मध्ये सहा वेळी कुरुसत करण्यात आले. आणखी दोन दुरुस्तमा घटना दुरुस्तीचे खिल पास (समस्त)न म्हायाल्यामुळे हे खिल पेहिंगव आहे. संघर्षात देशासाठी बढतीमधील आरक्षणाला अनेक राज्यांमध्ये आवाहने देण्यात आले आहे. कर्मचारी आणि अधिकाऱ्यांनी पदोन्नत्या अंतर्वर्ज्यात येणुन उलट त्यांना पदावभत करण्यात येत आहे. यादे कारण तसे कि २००६ मध्ये सर्वोच्च न्यायालयातील एम.नागराजन प्रकरणात बदल्या मध्योल आरक्षणाला आवाहन देण्यात येऊन १६ (४) च्या मध्ये अरालेल्या तरतुदीचा वेगळा अर्थ काढण्याचा प्रयत्न केला गेला आहे. यामध्ये आमुख्याने राज्यामुळे जील प्रश्न निर्माण करण्यात येऊन या प्रश्नाचे उत्तर आणुनही सापडत नाही. अशी आठाची परिस्थिती आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने एम. नागराजन प्रकरणी २००६ साली काही निष्कर्ष नोंदविले त्या अनुसृप असलबजावनी आणि अनेक राज्यातील उच्च न्यायालयामध्ये गोंधळाची परिस्थिती निर्माण झाली आहे. राज्यात एक तर केंद्रात दुसरेच, अनेक राज्यांनी बढतीमधील आरक्षण धोबवर्ले तर केंद्रामध्ये या निवाडयाची चाहूल सुध्दा लागली नाही. या निवाडयामध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने काय निष्कर्ष काढले हे बघने आवश्यक आहे. सर्वोच्च न्यायालयाने नोंदविलेले निष्कर्ष खालील प्रमाणे आहेत.

सर्वोच्च न्यायालयाचे निष्कर्ष

ज्या संदर्भित घटना दुरुस्तीद्वारा घटनेमध्ये कलम १६ (४ अ) व १६ (४ ब) घातले गेले आहेत, ती घटना दुरुस्ती घटनेच्या कलम १६ (४) मधूनचे उत्पन्न झाली आहे. घटनेच्या कलम ३३५ या अंतर्गत राज्याशासनाची कार्यक्षमता ध्यानात घेऊन राज्य शासनाला उसी घटकामुळे आरक्षणाची तरतुद करता येते ते घटक किंवा कारणी या घटना दुरुस्तीमुळे कायम रहाते. कारणी किंवा घटक म्हणजे मागासाहेषणा व पुरेसे अतिनिधीत्व नसणे. ज्या संदर्भित घटना दुरुस्तीद्वारा घटनेत सदर १६ (४ अ) व १६ (४ ब) घातले गेले आहेत ती घटना दुरुस्ती घटनेच्या कलम १६ (४) ची सरचना बदलत नाही. सदर संदर्भित घटना दुरुस्त्या फक्त

अनुसूचित जाती व अनुशृंखित जमाती पुरत्वाच मर्यादित आहेत. त्यामुळे घटनेची कोणतीही ग्रांडपाने जाण पावत नाहीत किंवा लोप पावल नाहीत तसेच संख्यात्मक मर्यादा जास्तीत जास्त ६० टक्के असणे, कीमीलेऊर यी कल्पना (गुणात्मक मर्यादा). इंद्रा सहानी या खटल्यामध्ये निर्णय दिल्याप्रमाणे एका जाजुला अन्य मागासवर्गीयांकर्त्त्वे उपर्याकरण ५ दुसऱ्या वाजुला अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती याचे उपर्याकरण, आरक्षे, सवरवाल या खटल्यामध्ये पद्धतीर आधारीत रोल्डर व त्यातच अदलाबदलीघी कल्पना अंतर्भूत असणे.

आमी असौ पुढी सोंगतो की ५० टक्के ची मर्यादा, कीमीलेऊरची संकल्पना, तसेच मागासलेपण, पुरेसे प्रतिनिधित्व नसणे व प्रशासकीय कार्यक्षमता या महत्वाच्या गोष्टी घटनात्मक दृष्ट्या आवश्यक आहेत आणि त्याविना घटनेच्या कलम १६ च्या संधीमध्ये शामानता असण्याचे मूलभूत रचनाचे कोळसून जाईल.

तथापि वर सांगितल्यानुज्ञार मुख्य मुद्दा आरक्षण किती असावे हा आहे, संबंधित राज्यांनी आरक्षणाची तरतुद करताना आरक्षण करणे भाग पाडणा-या घटकाचे अस्तित्व जरी मागासलेपण, पुरेसे प्रतिनिधित्व नसणे व एकदरीत प्रशासकीय कार्यक्षमता याचे पुरेसे अस्तित्व असाल्याचे सिद्ध केले पाहिजे. वर दिल्याप्रमाणे संदर्भित तरतुद ही अधिकार देणारी तरतुद आहे.

फटोचलीमध्ये अनुसूचित जाती/ नमातीना आरक्षण देण्यासा सरकार वाधिल नाही. तथापि जर सरकारला आपले तारतम्य वापरत अशी तरतुद करावयाची असोल तर त्या आणी एखाही वर्गाचा मागासलेपणा न पुरेसे प्रतिनिधित्व नसणे सिद्ध करणारी आकडेगारी गोळा करावी लागेल, तसेच घटनेचे कलम ३३५ यी पूर्तता करावी लागेल. त्याचप्रमाणे जरी राज्याला आरक्षण करण्यासाठी भाग पाडणारे घटक असोल, तरी आरक्षण केल्यामुळे एकदरीत घालून दिलेल्या ५० टक्के आरक्षणाच्या मर्यादिचे उल्लंघन होत नाही ना किंवा कीमीलेऊरचा लोप होता

नाही ना किंतु आरक्षण अमर्योद रीत्या वाढत नाही याची काळजी याची लागेल उपरोक्त कथनात्या अधिन राहुन आस्ती पठला (७७ वी दुरुस्ती) अधिनियम १९५५, घटना (३१ वी दुरुस्ती) अधिनियम २००० च घटना (८६ वी दुरुस्ती) अधिनियम २००१ हे घटनात्क दृष्ट्या वैध आहेत असा निर्णय देतो.

आम्ही संदर्भिल राज्याचे खेळवेगालया कापड्याच्या वैधतेचा अभ्यास केला नाही. आम्ही या मानवानामध्ये घालून दिलेल्या कापड्यानुसार त्या त्या खंडपीठापुढे सादर केलेल्या याचिकामच्ये अदर प्रेक्षनाचा अभ्यास होईल." वरील निष्कर्षचि अवलोकन केल्यास असे ठेणता येईल कि तर हात्यांनी नागासलेपणा, योग्य प्रतिनिधीच्या सिद्ध करू शकले नाही तर बदली गधीलदा आरक्षण काय तर नोकर मरतीमधील आरक्षण आणि शैक्षणिक आरक्षण सुख्ख घोक्यात येऊ वाकते.

संविधानामध्ये दुरुस्ती एकमेव उपाय.

आजपर्यंत जीवा-जीवा आरक्षणाला आकान देण्यात येऊन मागासवर्गीयाचे हवक आणि अधिकार डावलण्याचा प्रवत्त केला गेला. तेका-तेका संवीधानात दुरुस्ती करण्यात आली. आताही कलम ५३ (४) नव्ये दुरुस्ती करत आरक्षण आवाधीत राखन्यासाठी केंद्रानी प्रवत्त करावेत. महाराष्ट्रात गेले प्रवास रवें भटके विमुदत्तांना बदलीमधील आरक्षणाची तरतुद १६ (४) नुसार कार्यकारी अदिशाने करण्यात आले आहे. आता या वंचीत घटकाच्या आरक्षणालाही आकास देणारी वाचिका मराठा सारख्या राज्यकर्त्या जमातीनी करावी, याचे खरोखरच दुख वाढते, सविधानाच्या तरतुदी करण्यामागवा उद्देश हा अल्यत चोगला आहे. सर्व वंचीत दबलेल्या हवाशे वर्षाचे अन्याय सहन करणाऱ्या आणि भानव अधिकार डावलण्यात आलेल्या अशा जाती जमातीना मुख्य प्रवाहात अणण्यासाठी केंद्र सरकारने घटपा दुरुस्ती करावी आणि एकूण ५० टक्केला अधिन राहुन एससी, एसांगी, भटके विमुक्त एस बी सी आणि ओवी सी यानाही बदलीमधील आरक्षणात तरतुद क्वावी जेणीकरून मागासवर्गीयाचे आरक्षण घोक्यात आलेले आहे ते निश्चीतच दिलासा देणारे ठरेल.

— वैरोङ रात्री॒

१९२०१६.११.१९